

кандидатка психологічних наук, старша наукова співробітниця, старша наукова співробітниця лабораторії організаційної та соціальної психології, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

vlagoda@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2691-1163>

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку емоційного інтелекту персоналу освітніх організацій у сучасних умовах невизначеності й війни. Обґрунтовано його роль у саморегуляції працівників та конструктивній взаємодії.

Ключові слова: емоційний інтелект, персонал освітніх організацій, розвиток емоційного інтелекту, саморегуляція, професійна взаємодія, освіта в умовах війни.

Lahodzinska V. I.

PhD in Psychology, Senior Researcher, Senior Researcher at the Department of Organizational and Social Psychology, Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine

vlagoda@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2691-1163>

DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS' PERSONNEL: A THEORETICAL ANALYSIS

Abstract. A theoretical analysis of the problem of developing the emotional intelligence of educational organizations' personnel under modern conditions of uncertainty and war has been carried out. Its role in employees' self-regulation and constructive interaction is substantiated.

Keywords: emotional intelligence, educational personnel, emotional intelligence development, self-regulation, professional interaction, education during war.

Сучасна діяльність персоналу освітніх організацій відбувається в умовах високої динамічності, невизначеності та зростання вимог до професійної взаємодії. Війна та соціально-економічна нестабільність в Україні додатково посилюють емоційне навантаження на працівників освітньої сфери (Кремень, 2024). У таких умовах зростає значення здатності працівників до усвідомлення та регуляції власних емоцій, розуміння емоційних станів інших і конструктивної взаємодії.

Емоційний інтелект є важливою складовою професійного потенціалу персоналу освітніх організацій, оскільки пов'язаний із саморегуляцією, міжособистісною взаємодією та професійною діяльністю. Водночас актуальним є не лише вивчення його сформованості, а й визначення теоретичних засад та напрямів його розвитку.

Мета полягає в теоретичному аналізі основних підходів до розуміння та розвитку емоційного інтелекту персоналу освітніх організацій.

Проблема розвитку емоційного інтелекту вже привертає увагу дослідників у контексті професійної діяльності в освітніх організаціях. Зокрема, результати дослідження Ключко свідчать про недостатній рівень розвитку окремих складових емоційного інтелекту менеджерів освітніх організацій (Ключко, 2019).

У науковій літературі емоційний інтелект розглядається як складний психологічний феномен, що охоплює здатність усвідомлювати, розуміти та регулювати власні емоції, розпізнавати емоційні стани інших людей і використовувати емоційну інформацію у процесі взаємодії.

Сформовані в психології підходи до розуміння емоційного інтелекту відрізняються акцентами щодо його змісту. У межах моделі здібностей (Mayer & Salovey, 1993) емоційний інтелект розглядається як сукупність здібностей до сприймання емоцій, використання емоцій для підтримки мислення, розуміння емоцій та їх регулювання. У підході (Goleman, 1998) акцент зроблено на емоційних компетентностях, пов'язаних із усвідомленням і регуляцією власних емоцій, розумінням емоцій інших та ефективною взаємодією.

Попри відмінності у трактуванні змісту емоційного інтелекту, спільним для наведених підходів є увага до здатності людини розуміти й регулювати емоції та використовувати емоційну інформацію у взаємодії. У професійній діяльності педагога емоційний інтелект пов'язаний із розвитком комунікаційних здібностей, здатністю до командної роботи та конструктивного розв'язання конфліктів, що дає підстави розглядати його як складову професійних soft skills (Маруховська-Картунова, 2023).

Узагальнення наукових підходів свідчить, що емоційний інтелект інтерпретується як багатовимірний феномен, який виступає механізмом емоційної саморегуляції та професійного самовизначення (Лазуренко, 2025).

Питання розвитку емоційного інтелекту передбачає розгляд його як динамічного психологічного утворення, характеристики якого можуть змінюватися в процесі розвитку особистості та під впливом цілеспрямованого психологічного впливу. Т. Дучимінська (2024) виокремлює два основні напрями розвитку емоційного інтелекту: його розвиток у процесі онтогенезу та цілеспрямований розвиток окремих складових і загального рівня емоційного інтелекту.

Р. Попелюшко (2024) зазначає, що розвиток і вдосконалення складових емоційного інтелекту можливі шляхом спеціально організованого психологічного впливу, спрямованого на формування навичок адекватного сприймання та конструктивного використання емоцій. Серед засобів такого розвитку авторка виокремлює тренінгові форми роботи, моделювання ситуацій, рольові ігри, зворотний зв'язок та інші методи активного навчання.

Висновки. Теоретичний аналіз дає підстави розглядати емоційний інтелект як динамічне психологічне утворення, розвиток якого пов'язаний із формуванням самосвідомості, рефлексії, емоційної регуляції та здатності до конструктивної взаємодії. Його розвиток може відбуватися як у процесі особистісного й професійного становлення, так і шляхом цілеспрямованого розвитку окремих складових та загального рівня емоційного інтелекту.

Для персоналу освітніх організацій розвиток емоційного інтелекту є перспективним напрямом професійного розвитку та психологічного супроводу діяльності, особливо за умов високого емоційного навантаження і соціальної нестабільності.

Список використаних джерел

1. Дучимінська, Т., Коць, М., & Кульчицька, А. (2022). Емоційний інтелект та соціальні навички у дітей з особливими освітніми потребами: діагностично-дослідницький аспект. *Психологічні перспективи*, (39), 99-111. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-duc>
2. Ключко, А. О. (2019). Розвиток емоційного інтелекту у менеджерів освітніх організацій: зв'язок із соціально-демографічними та організаційно-професійними чинниками. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 1(16), 54–63. <https://doi.org/10.31108/2.2019.1.16.6>
3. Кремень, В. Г. (Ред.). (2024). *Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді*. НАПН України. <https://doi.org/10.32405/978-617-7118-51-9-2024-188>
4. Лазуренко, О. О. (2025). Професійне самовизначення та саморегуляція як складові професіогенезу фахівця. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*, 2, 104–107. <https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.18>
5. Маруховська-Картунова, О. (2023). Роль емоційного інтелекту як soft skills у сучасному освітньому процесі. *Вісник науки та освіти*, 6(12), 496–508. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-496-508](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-496-508)
6. Процько, Н. В. (2009). Роль іміджу у сприйнятті практичного психолога. *Збірник наукових праць: психологія*. http://ecopsy.com.ua/zbirki/2009_20_2/sb20_ch2_29.pdf
7. Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. Bantam Books <https://archive.org/details/workingwithemoti00gole>
8. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17(4), 433–442. [https://doi.org/10.1016/0160-2896\(93\)90010-3](https://doi.org/10.1016/0160-2896(93)90010-3)

ДЕКЛАРАЦІЯ

про використання систем штучного інтелекту

Під час підготовки цього рукопису авторами було використано для перекладу тексту Gemini. Штучний інтелект не застосовувався для формулювання наукових висновків чи генерації основного тексту рукопису.